

Nicelik Açısından Sosyal Bilimlerde BAP Projeleri: İlahiyat Örneği

Doç. Dr. Asife ÜNAL*

Atıf / ©- Ünal, A. (2017). Nicelik Açısından Sosyal Bilimlerde BAP Projeleri: İlahiyat Örneği, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 303-320.

Öz- *Bilimsel araştırma üniversitelerin en önemli görevlerinden biridir. Bunların çeşitli biçimlerde yapılması mümkündür. Bilimsel araştırma projeleri de bunun bir biçimidir. Ancakolgucu bilim yaklaşımına uygun olarak bilimsel proje denince Fen Bilimleri projeleri anlaşılmaktadır. Oysa yorumlayıcı bilim yaklaşımına göre Fen Bilimlerinde olduğu kadar Sosyal Bilimler alanında da bilimsel projeler yapılması mümkündür. Üniversitelerde, TÜBİTAK ve Kalkınma Bakanlığı başta olmak üzere çeşitli kurumların katkısı ile yapılabilecek projeler yanında, doğrudan üniversitelerin BAP birimleri desteği ile de projeler yapılabilmektedir. Ancak Sosyal Bilimlerde Fen Bilimlerine oranla daha az proje hazırlanmaktadır. Muhtemelen bunun sebeplerinden biri Sosyal bilimcilerin proje hazırlama konusundaki deneyim eksikliğidir. Bu çalışmada üniversitelerde hazırlanan BAP projeleri nicelik olarak incelenmiş ve bir BAP Projesinin hazırlanmasından sonuçlanmasına kadar olan süreç hakkında bilgi verilmiştir. Böylece konuya dikkat çekilmesi ve Sosyal Bilimlerde (özellikle İlahiyat alanında) daha fazla proje yapılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.*

Anahtar sözcükler- *Bilimsel araştırma projesi, BAP, Sosyal Bilimler, üniversite*

§§§

Makalenin geliş tarihi: 27.11.2017; Yayına kabul tarihi: 20.12.2017

* Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı, e-posta: asifeunal@gmail.com (ORCID: 0000-0002-6902-5500)

Giriş

Bilgi üretme ve ürettiği bilgiyi yayma üniversitelerin en temel görevlerinden biridir. Avrupa Üniversiteler Birliği'nin (EUA) 2003'de yayınlanan Graz Deklarasyonuna (Graz Deklarasyonu 2003) göre üniversitelerin rollerinden biri araştırmayı yükseköğretimin ayrılmaz bir parçası kabul etmektir (Erdem, 2013:109). Üniversitelerde yapılan bilimsel araştırmalar bir yandan toplumun ve insanlığın refahına, diğer yandan bilimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. maddesi (d) fıkrasında üniversite; "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayım yapan: fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur" şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı Kanun'un 4. madde (c) fıkrasında da yükseköğretimin amaçlarından bazıları: "Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak" olarak sıralanmaktadır (Resmî Gazete 1981).

Akademisyenler de çeşitli yöntem ve teknikler kullanarak birtakım bilimsel araştırmalar yapmaktadır. Bilim yaklaşımı olarak ister pozitivist(olgucu) isterse pozitivist ötesi (yorumlayıcı) yaklaşım benimsensin bilimsel araştırmalar genellikle nicel, nitel veya karma yöntemle yapılan araştırmalar olarak kategorize edilmektedir (Altunışık vd., 2012: 5-11; Balcı, 2013: 9-37). Bu genel kategori yanında kütüphane araştırması (library), saha araştırması (field), süreç araştırması (longitudinal), arşiv araştırması (archive), teorik araştırmalar (theoretical), deney metodu (empirical/experimental), yorumlama metodu (explicatory), gözlem metodu (observational), görüşme metodu (interview), anket metodu (survey) gibi farklı araştırma metod ve çeşitlerinden söz etmek mümkündür (Sayım, 2015:14-15). Hangi yöntemle yapılırsa yapılsın bazı bilimsel araştırmalar finansal destek gerektirmektedir. Böyle araştırmaların projelendirilerek ulusal ve uluslararası iç ve dış desteklerle gerçekleştirilmesi mümkün olduğu gibi, doğrudan üniversitelerin kendi kaynaklarıyla desteklenmesi de mümkündür.

Üniversitelerde yapılan bilimsel araştırmalara verilen finansal desteğin yasal dayanağı 04.11.1981'de kabul edilip 06.11.1981 tarihli ve 17506 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanarak bazı maddeleri (5, 30 ve 46. Maddeler) hariç yayım tarihinde yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesidir. Kanun'un ilk halinde 58. maddede bilimsel araştırma için doğrudan bir destekten söz edilememektedir (Resmî Gazete 1981). Ancak 17.08.1983'de kabul edilip 19.08.1983 tarihli ve 18140 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2880 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Kanun'un bazı maddeleri değiştirilmiştir. Değiştirilen maddelerden biri olan 58. maddenin başlığı "Döner sermaye ve araştırma fonu" olmuş, (b) fıkrası ile de Araştırma Fonu kurulmasından söz edilmiştir (Resmî Gazete 1983). Buna dayanılarak oluşturulan Araştırma Fonları ile ilgili Yönetmelik 20 Mayıs 1984 tarihli ve 18406 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş (Resmî Gazete 1984) ve Üniversitelerde araştırmalar 2001'e kadar bu Yönetmelik ile kurulan Araştırma Fonları ile desteklenmiştir.

20.06.2001 tarihinde kabul edilip 03.07.2001 tarihli 24451 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4684 sayılı Kanun'la 58. maddenin başlığında bulunan "ve araştırma fonu" ibaresi metinden çıkarılmış, (a) fıkrasının dördüncü bendinde yer alan "araştırma fonu" ibaresi "bilimsel araştırma projeleri" şeklinde değiştirilmiştir (Resmî Gazete 2001).

Böylece kapatılan Araştırma Fonu Saymanlıkları yerine Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Komisyonları ihdas edilmiş ve 10.04.2002 tarihli ve 24722 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik" ile de 01.01.2002'den itibaren geçerli olarak yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete 2002). Bu tarihten itibaren bilimsel projeler üniversitelerde bu Yönetmeliğe uygun olarak kurulan BAP birimleri aracılığı ile desteklenmeye başlamıştır. BAP Koordinatörlükleri, 26 Kasım 2016 tarihli ve 29900 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yeni "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik" ile BAP Birimi Koordinatörlüğüne dönüştürülmüş, yetki ve sorumluluk alanları genişletilmiştir (YÖK 2016)

Üniversitelerde bilimsel araştırma projeleri, sözü edilen Yönetmeliğe uygun olarak çıkarılan Yönergeler ile yürütülüyor olsa da küçük farklılıklar dışında hepsinin işleyiş biçimi birbirine benzemektedir. Bir bilimsel araştırma projesinin iş akışı ana hatlarıyla proje başvurusunun alınması, ön değerlendirme sonucunda gerekirse hakemlere gönderilmesi, hakem raporlarına göre varsa önce alt inceleme grup veya komisyonlarında değerlendirilmesi, sonra

BAP Komisyonunda değerlendirilmesi, kabul edilen projenin protokol imzalanarak başlatılması, proje devam ederken altı ayda bir ara raporlar alınıp kontrolü ve protokoldeki sürenin sonunda sonuç raporu ile projenin tamamlanması şeklindedir.

1. BAP Projelerinin Niceliği

Bilimsel araştırma projesi hazırlama ve yürütme aşlında zor bir iş olmakla birlikte akademisyenler bu hususta henüz yeterince aktifleşmemiştir. Özellikle Sosyal Bilimler alanı için bunu söylemek yerinde olacaktır. Bunun akademisyenlerin yoğun ders yükü dolayısıyla araştırma için zaman ayıramamaları; maddi ve fiziki imkanların yetersiz oluşu gibi sebepleri bulunmaktadır. Ancak bu tür sebepler bütün alanlar için geçerli olmakla birlikte özellikle Sosyal Bilimcilerde henüz proje geleneği yerleşmemiştir. Bu çalışma için yapılan incelemeler maalesef bu tespitin doğru olduğunu göstermiştir.

Bu çalışmada özellikle İlahiyat alanı esas alındığı için örneklem olarak en köklü İlahiyat fakültelerinden birini barındıran Marmara Üniversitesi, ilk İlahiyat fakültesinin bulunduğu Ankara Üniversitesi, farklı bir bölgeden eskiden beri İlahiyat fakültesi bulunan Fırat Üniversitesi, İlahiyat fakültesi yeni olan Bülent Ecevit Üniversitesi ve yeni kurulan üniversitelere örnek olarak da Bartın Üniversitesi incelenmiştir.Çalışmada özel bir vurgulama yapılmamışsa Sosyal Bilimler alanı Eğitim Bilimleri, Spor Bilimleri ve Güzel Sanatları da içine almaktadır. Zira bazı üniversitelerde bu bilim alanlarına ilişkin projeler ayrı kategoride ele alınırken bazılarında Sosyal Bilimler adı altında yer almaktadır. Aynı şekilde Fen Bilimleri de Fen, Mühendislik ve Sağlık Bilimlerini kapsamaktadır. Çünkü Tıp fakültesi bulunmayan üniversitelerde genellikle ayrı bir Sağlık Bilimleri alanı bulunmamakta, bu alandaki projeler de Fen Bilimleri kategorisinde yapılmaktadır.

Marmara Üniversitesi'nde BAP projeleri incelendiğinde Sosyal alanlarda özellikle ilahiyat alanında çok az proje yapıldığı görülmektedir. Örneğin "Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri 2016 Faaliyet Raporuna" göre 2016 yılında BAP tarafından 562 projeye destek verilmiştir. Bunlardan 101 Sosyal Bilimler ve 77 Eğitim Bilimleri olmak üzere toplamda 178 tanesi Sosyal projelerdir. Bu 178 projenin de sadece 2 tanesi İlahiyat projesidir (Marmara Üniversitesi 2016).

Sosyal Bilimler projelerinin çoğalması üniversitelere ekstra bir mali yük de getirmemektedir. Zira Sosyal projelerin bütçeleri, Fen ve Sağlık bilimle-ri projelerin bütçelerine göre çok daha az olmaktadır. Bunun sebebi genellikle yüksek maliyetli makine ve teçhizat alımları ile laboratuvar malzemelerine ge-rek duyulmaması, bütçenin daha ziyade anket, tercüme gibi hizmet alımı ile kırtasiye gibi sarf kalemlerinden ve yolluk giderlerinden oluşmasıdır.

Örneğin 2016'da Marmara Üniversitesi BAP Birimi tarafından bu pro-jelere ayrılan 7.216.051,55 lira toplam bütçenin 5.845.046,67 lirası Fen ve Sağlık projelerine aittir. Kalan 1.371.004,88 lirası ise Eğitim dahil Sosyal Pro-jelerin bütçesidir. Bu örnek Sosyal projelerin sayıca az olması yanında bütçe-lerinin de az olduğunu göstermektedir. İki İlahiyat projesinin bütçesi ise sade-ce 12.955,50 liradır (Marmara Üniversitesi 2016).

Marmara Üniversitesi'nde bir önceki yılda da durum benzer şekildedir. 2015 yılında BAP Birimince desteklenen toplam 548 projenin 372 tanesi Fen ve Sağlık Bilimleri projeleridir. 176 proje ise Eğitim ve Sosyal Bilimler proje-ridir. Bütçenin de büyük oranı yapısı gereği Fen ve Sağlık Bilimleri projelerine ayrılmıştır. Toplam 10.676.186,90 olan bütçenin 8.203.423,18 lirası Fen ve Sağlık Bilimleri için kullanılırken 2.472.763,72 lirası Eğitim ve Sosyal Bilimler için kullanılmıştır. 2015'de İlahiyat alanındaki projeler ise 18.730,80 lira bütçe ile 3 adettir (Marmara Üniversitesi 2015).

2014 yılında 396 projenin 281'i Sağlık ve Fen, 115'i Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. Bu projelerden 8 tanesi 33.380,00 bütçe ile İlahiyat proje-sidir (Marmara Üniversitesi 2014).

2013 yılında 464 projenin 346'sı Sağlık ve Fen, 118'i Eğitim ve Sos-yal Bilimler projeleridir. Bunların 6 tanesi 17.813,30 TL bütçe ile İlahiyat proje-sidir (Marmara Üniversitesi 2013).

2012 yılında 362 projenin 275'i Sağlık ve Fen, 87'si Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. İlahiyat projeleri 5500 TL bütçe ile 2 tanedir (Marmara Üniversitesi 2012).

2011 yılında 314 projenin 223'ü Sağlık ve Fen, 91'i Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. Bunların 21.945,00 TL bütçe ile 7 tanesi İlahiyat projesidir (Marmara Üniversitesi 2011).

2010 yılında 306 projenin 223'ü Sağlık ve Fen, 83'ü Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. Bunların 12.211,00 TL bütçe ile 3 tanesi İlahiyat projesidir (Marmara Üniversitesi 2010).

2009 yılında 346 projenin 255'i Sağlık ve Fen, 91'i Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. Bunların 3.804,00 TL bütçe ile 1 tanesi İlahiyat projesidir (Marmara Üniversitesi 2009).

2008 yılında 294 projenin 237'si Sağlık ve Fen, 57'si Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. 2008 yılında hiç İlahiyat projesi bulunmamaktadır (Marmara Üniversitesi 2008).

2007 yılında 227 projenin 204'ü Sağlık ve Fen, sadece 23'ü Eğitim ve Sosyal Bilimler projeleridir. Bunların 3.500,00 TL bütçe ile 1 tanesi İlahiyat projesidir (Marmara Üniversitesi 2007).

Bunları tablo halinde şöyle göstermek mümkündür:

Yıl	Toplam Proje	Fen ve Sağlık Projeleri	Sosyal ve Eğitim Projeleri	İlahiyat Projeleri
2007	227	204	23	1
2008	294	237	57	0
2009	346	255	91	1
2010	306	223	83	3
2011	314	223	91	7
2012	362	275	87	2
2013	464	346	118	6
2014	396	281	115	8
2015	548	372	176	3
2016	562	384	178	2
Toplam	3819	2800	1019	33

Tablo 1: Marmara Üniversitesi 2007-2011 BAP Projeleri Dağılımı

Tablo 1'de de görüldüğü gibi toplam proje sayıları yıllar içinde artmaktadır. Bunun yanında 2007 yılında neredeyse 1/10 olan Fen ve Sosyal alanların oranı 2016'da 1/3'e çıkmıştır. Bu Sosyal Bilimler açısından sevindirici bir gelişme olmakla birlikte yeterli ve bütün üniversitelere şamil bir gelişme değildir. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ülkemizin en köklü İlahiyat fakültelerinden biri olmakla birlikte 2007'den 2017'ye kadar yapılan toplam 3819 BAP projesinin sadece 33 tanesi İlahiyat alanındadır.

Ankara Üniversitesi BAP Projeleri incelendiğinde durumun değişmediği görülmektedir. Şöyle ki 2000-2011 yılları arasında verilen halen kapalı projelerden 673 Sağlık (Ankara Üniversitesi 2014b) ve 499 Fen (Ankara Üniversitesi 2014a) olmak üzere toplam 1172 Fen Bilimleri projesine karşılık sadece 87 Sosyal Bilimler projesi olduğu ve bunlardan sadece 1 tanesinin İlahiyat projesi olduğu görülmektedir (Ankara Üniversitesi 2014c).

17.11.2017 tarihi itibarıyla güncellenmiş şekliyle Ankara Üniversitesi'nde tamamlanan 800 BAP projesi bulunmaktadır. Bunların sadece 48 tanesi Sosyal Bilimler projesi olup içlerinden yalnızca 2 tanesi de İlahiyat projesidir (Ankara Üniversitesi 2017a). Aynı tarih itibarıyla devam eden 332 projenin ise 34 tanesi Sosyal Bilimler projesidir. Devam eden bu projelerin içinde maaşle İlahiyat projesi bulunmamaktadır (Ankara Üniversitesi 2017b). Görüldüğü üzere Ankara Üniversitesi'nde tamamlanmış ve devam eden toplam 1132 projeden sadece 82 tanesi Sosyal Bilimler projesidir. 1949'da açılan Türkiye'nin en eski İlahiyat Fakültesi'nde biri kapalı, ikisi tamamlanmış olmak üzere yalnızca 3 BAP projesi verilmiştir. Bu sayılar gerek Sosyal Bilimler gerekse İlahiyat alanında ne kadar az BAP projesi yapıldığının açık bir göstergesi olsa gerektir.

Fırat Üniversitesi'nde yapılan BAP destekli bilimsel araştırma projeleri incelendiğinde de Sosyal Bilimler açısından aynı olumsuz sonuç ortaya çıkmaktadır. Fırat Üniversitesi'nde sonuçlanmış 3018 projeden 264 tanesi Sosyal proje olup bunlardan da 14 tanesi İlahiyat projesidir. Devam eden 424 projenin ise sadece biri İlahiyat projesi olmak üzere 24 tanesi Sosyal projelerdir. Bunlardan 2013-2017 arasında yapılan 947 projenin ise 54 tanesi Sosyal projedir ve yalnızca 1 tanesi İlahiyat projesidir (Fırat Üniversitesi 2017)

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi'nde devam etmekte olan 166 proje bulunmaktadır. Bunlardan 27 tanesi Sosyal projeler olup 3 tanesi de İlahiyat projesidir (Bülent Ecevit Üniversitesi 2017a). Tamamlanmış iki Sosyal proje içinde İlahiyat projesi bulunmamaktadır (Bülent Ecevit Üniversitesi 2017b). İlahiyat alanında 3 BAP projesi sunulmuş olması yeterli olmamakla birlikte İlahiyat Fakültesi'nin 2012-13 yılında kurulduğu göz önüne alındığında önceki örnek üniversitelere kıyasla daha iyi sayılabilir.

Bartın Üniversitesi'nde ise 2011 yılından itibaren toplam 278 BAP projesine destek verilmiştir. Bunlardan 176 tanesi Fen, 102 tanesi Sosyal projelerdir (Bartın Üniversitesi 2017). Kuruluşu 2008 olan Bartın Üniversite-

si'nin 2011 yılından itibaren desteklediği BAP projelerinin sayısı tablo halinde şöyledir:

Yıl	Proje Sayısı	Fen	Sosyal	İlahiyat
2011	20	15	5	0
2012	33	19	14	0
2013	41	33	8	0
2014	53	40	13	0
2015	1	1	0	0
2016	76	37	39	0
2017	54	31	23	5
Toplam	278	176	102	5

Tablo 2: Bartın Üniversitesi 1011-2017 BAP Projeleri Dağılımı

Tablo 2'de de görüleceği üzere son yıllarda Bartın Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler alanındaki proje sayıları artmıştır. 2011'de Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümünden verilen 1 proje dışında hiç İlahiyat projesi olmamakla birlikte 2017 yılında ilk defa 5 adet İlahiyat projesi bulunduğu görülmektedir (Bartın Üniversitesi 2017).

Örneklem olarak alınan Üniversitelerden sadece Bartın Üniversitesi'nde Tıp Fakültesi bulunmamaktadır. Bu da ilerde belirtileceği üzere döner sermaye gelirinin az olmasına dolayısıyla BAP Birimi bütçesinin de az olmasına sebep olmaktadır. Bartın Üniversitesi'nde yapılan projelerin bütçeleri incelendiğinde durum daha iyi anlaşılmaktadır (Bartın Üniversitesi 2017). Bununla birlikte düşük bütçelerle de olsa proje sayısındaki artış memnuniyet vericidir.

Üniversitelerimizde farklı proje türlerine destek verilebilmektedir. Kapsamlı, katılımlı, alt yapı, bilimsel etkinlikler düzenleme ve katılma projeleri gibi proje türleri dışında lisansüstü projeler de desteklenmektedir. Sosyal alanlarda en azından yaptırılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin danışman hoca yürütücülüğünde lisansüstü proje olarak sunulması proje sayısını artıracaktır. Böylece Yüksek Lisans ve Doktora yapan öğrenciler de hem proje yapmaya alışmış olacak hem de tezleri için finansal destek sağlayacaktır.

2. Bilimsel Araştırma Projesi Hazırlama Süreci

İncelenen Üniversitelerde görüldüğü üzere Sosyal Bilimler alanında özellikle Eğitim Bilimleri dışındaki İlahiyat, Edebiyat, Tarih gibi alanlarda bilimsel araştırma projeleri yok denecek kadar azdır. Bunun nedenleri çok yönlü olarak incelenebilir. Fen bilimlerinin proje yapmaya daha müsait olduğu vs. söylenebilir. Ancak bunun biraz da Sosyal Bilimcilerin bu alanda girişimci olmalarından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Sosyal Bilimlerde bir BAP projesi hazırlama süreci, Fen Bilimlerinden farklılık taşımamaktadır. Üniversitelerimiz genellikle otomasyon sistemine geçtiği için BAP birimleri de başvuru ve diğer işlemleri otomasyon sistemi üzerinde gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte BAP Koordinasyon Birimlerinin web sayfalarında proje hazırlama sürecinde gerekli bilgilerin olduğu açıklayıcı kılavuzlar ve proje öneri formları bulunmaktadır. Genel hatlarıyla proje öneri formunda proje ile ilgili olarak projenin başlığı, türü (kapsamlı, lisansüstü vs.), grubu (sosyal, fen vs.), süresi, bütçesi ile yürütücü ve araştırmacı bilgileri yer almaktadır. Proje önerisi ile ilgili ayrıntılı bilgilerde ise bir makalenin giriş kısmında yer alabilen projenin özeti, konusu, kapsamı, kullanılacak literatür, yöntem, projenin özgün değeri, projeden beklenen yararlar, ekonomiye/ bilim dünyasına katkısı, başarı ölçütleri, yönetim düzeni (projede yürütücü ve araştırmacının neler yapacağı), çalışma takvimi ve gerekçeleri ile birlikte talep edilen bütçenin ayrıntılı dökümü yer almaktadır.

BAP Birimleri tarafından her yıl ilan edilen zaman ve kurallara göre yapılan başvurudan sonraki süreçte yürütücü ve araştırmacı projenin değerlendirilmesini bekleyecektir. Projenin kabul edildiği bildirilince BAP ile ortak hazırlanan bir protokol imzalanarak proje başlayacaktır. BAP Yönetmeliğine göre yürütücü 6 ayda bir ara rapor sunarak proje ile ilgili BAP Komisyonunu bilgilendirmek zorundadır.

Çalışmalarının gerektirdiği bütçe harcamalarında mutlaka önce BAP ile irtibat kurularak gerekli ön belgeler hazırlanacak, onay sonrası harcama yapılabilecektir. Üniversitelerin bazılarında gerekli alımlar doğrudan BAP tarafından gerçekleştirilmektedir. Bazılarında ise BAP biriminin onayı ile yürütücü tarafından harcama yapılmakta ve ödeme ya yürütücünün hesabına ya da alım yapılmışsa doğrudan firma hesabına yatırılmaktadır. Harcamanın türüne göre önceden avans alınabilmektedir.

Projenin bütçesi veya süresi yetersiz kalırsa ek bütçe ve ek süre talep etmek mümkündür. Yönetmeliğe göre “Bilimsel araştırma projeleri ek süreler dâhil en çok otuz altı ay içerisinde tamamlanır. Tez projeleri için verilen süreler, yetkili birimler tarafından tezler için verilen yasal ek süreleri kapsayacak şekilde uzatılabilir. Ancak tez projeleri için sağlanacak mali destekler, ilgili lisansüstü eğitim ve öğretim mevzuatında belirlenen normal öğrenim süreleri ile sınırlıdır. Projeler için verilebilecek ek bütçe proje bütçesinin en fazla %50’si kadar olabilir”(YÖK 2016).

Proje tamamlandığında sonuç raporu sunulur. Sonuç raporunda projenin bütün bulguları yer alır. Lisansüstü projelerde hazırlanan tez, doğrudan sonuç raporu olarak sunulabilir. Komisyon tarafından sonuç raporu kabul edilirse proje tamamlanmış olur. Kabul edilmez ise istenen düzeltmeler yürütücü tarafından yapıldıktan sonra tekrar Komisyonun onayına sunulur. Kabul halinde proje tamamlanır. Yapılan veya tamamlanan projeden yürütücü ve araştırmacının bir yayın yapması ve yayında proje desteğini belirtmesi beklenir. Genellikle daha sonraki proje başvuruları için önceki projeden yayın yapmış olma şartı aranır.

BAP bütçesinden projelere verilebilecek katkı miktarı projenin türüne ve üniversiteye göre değişmektedir. Zira üniversitelerin BAP bütçelerinde ciddi oranda farklılıklar vardır. Bunun en önemli sebebi BAP gelirlerinin önemli bir kısmının üniversitenin döner sermaye gelirlerinin %5’inin (bu oran %10’a kadar artırılabilir) aktarılması ile oluşmasıdır. Üniversitelerde yapılan araştırmalara verilen bütçe desteğinin tarihçesi şöyledir:

4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun döner sermaye başlıklı 58 maddesinde araştırma projeleri için herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.(Resmî Gazete 1981).

İlk YÖK Kanunu’nun bazı maddeleri 19.08.1983 tarihli ve 18140 sayılı Resmî Gazete’de ilan edilen 2880 sayılı Kanun’la değiştirilmiştir. Bu Kanun’un 31. maddesi ile YÖK Kanunu’nun 58. maddesinin adı “Döner sermaye ve araştırma fonu” olarak değiştirilmekte, (b) fıkrasında Araştırma Fonu kurulmasından söz edilmekte ve “o üniversitede mevcut tüm döner sermayelerin gelirlerinden öğretim üyelerine ödendikten sonra kalan kısmın **en az yarısı ile** Araştırma Fonu kurulabilir.” denilmektedir. Dolayısıyla döner sermaye gelirlerinin büyük bir kısmı bilimsel araştırmalar için Araştırma Fonu olarak ayrılmış olmaktadır (Resmî Gazete 1983).

Bu Kanun'a dayanılarak oluşturulan ve 20 Mayıs 1984 tarihli ve 18406 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Üniversiteler Araştırma Fonlarının Kullanım ve Yönetim Esaslarına İlişkin Yönetmelik" ile ayrıntıları tespit edilen Araştırma Fonu (Resmî Gazete 1984), 2001'e kadar bilimsel araştırmalara finansal destek olmak için kullanılmıştır.

20.06.2001 tarihli ve 4684 sayılı Kanun'la 58. maddenin başlığında bulunan "ve araştırma fonu" ibaresi metinden çıkarılmış ve (a) fıkrasının dördüncü bendinde yer alan "araştırma fonu" ibaresi "bilimsel araştırma projeleri" şeklinde değiştirilmiştir. Aynı Kanun ile kaldırılan (b) fıkrası yerine eklenen bentlerde "Üniversitelerde araştırma projelerinin finansmanında kullanılmak üzere; üniversite döner sermaye işletmelerinden, öğretim üyelerinin doğrudan veya dolaylı katkısı olup olmadığına bakılmaksızın elde edilen her türlü gayri safi hasılatın **yüzde 10'undan az olmamak üzere**, üniversite yönetim kurulunun belirleyeceği orandaki tutar, döner sermaye saymanınca tahsilatı takip eden ayın ilk haftası içinde Bütçe Dairesi Başkanlığı hesabına yatırılır" denilmektedir(Resmî Gazete 2001). Buna göre 2001'de BAP için ayrılan döner sermaye payı % 10'dan az olmamak üzere yönetim kurullarına bırakılmıştır.

Bu Kanun'a uygun olarak çıkarılan ve 10.04.2002 tarihli ve 24722 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik" in Özel Ödenek başlıklı 11. maddesinin (a) fıkrasında da BAP gelirlerinin ilki aynı şekilde "Yükseköğretim kurumunun döner sermaye işletmelerinden, öğretim üyelerinin doğrudan veya dolaylı katkısı olup olmadığına bakılmaksızın elde edilen her türlü gayri safi hasılatın **yüzde 10'undan az olmamak üzere**, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirleyeceği oranda aktarılacak tutarlar" olarak belirlenmiştir(Resmî Gazete 2002).

Ancak 29.03.2003'de kabul edilip 03.04.2003 tarihli ve 25068 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4835 sayılı Bütçe Kanunu'nun 8. maddesinin g fıkrası ile 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesindeki döner sermaye miktarı değiştirilmiş ve **%10 oranı % 5'e** indirilmiştir (Resmî Gazete 2003).

21.01.2010 tarihinde kabul edilip 30.01.2010 tarihli ve 27478 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5947 sayılı Kanun'la, 2547 sayılı YÖK Kanunu'nun 58. maddesinde bazı değişiklikler yapılmış olmakla birlikte, "Döner sermaye gelirlerinden tahsil edilen kısmın yüzde 5'i, üniversite bünyesinde

yürütülen bilimsel araştırma projelerinin finansmanı için kullanılır.” ifadesi ile **% 5 oranı** korunmuştur (Resmî Gazete 2010).

Yaklaşık bir yıl sonra 17.02.2011 tarihinde kabul edilip 03.03.2011 tarihli ve 27863 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 6114 sayılı Kanun’un 17. maddesi ile 58. maddedeki “yüzde 5’i” ibaresi “**en az yüzde 5’i**” şeklinde değiştirilmiştir (Resmî Gazete 2011).

10.04.2016 tarihli ve 29680 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”

ile mevcut Yönetmelik’in 11. maddesi “Yükseköğretim kurumunun döner sermaye işletmelerinden, öğretim üyelerinin doğrudan veya dolaylı katkısı olup olmadığına bakılmaksızın, elde edilen her türlü gayrisafi hasılatın **yüzde 5’inden az olmamak üzere**, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun belirleyeceği oranda aktarılacak tutarlar” şeklinde değiştirilmiştir (Resmî Gazete 10.04.2016).

26.11.2016 tarihli ve 29200 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan son “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik” in 11. maddesinde de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 58. Maddesine atıf yapılmakta ve dolayısıyla son düzenleme olan **yüzde 5’inden az olmamak üzere** ifadesi geçerli bulunmaktadır (Resmî Gazete 26.11.2016). Görüldüğü üzere 1983’de döner sermayelerin gelirlerinin öğretim üyelerine ödendikten sonra kalan kısımdan olmak üzere en az % 50 olarak başlayan miktar, önce döner sermayenin tamamından %10 sonra da %5 oranlarına indirilmiştir. Halen %5 oranının artırılması üniversite yönetim kurullarına bırakılmış durumdadır.

BAP Birimine aktarılacak oran ne olursa olsun asıl döner sermaye gelirleri üniversitede Tıp, Dış Hekimliği gibi fakülteler ve bunlara bağlı hastanelerin ya da teknokent gibi birimlerin bulunup bulunmamasına bağlı olarak değişmektedir. Zira bu şekilde gelir getiren birimlerin bulunması döner sermaye gelirlerini artırmakta, dolayısıyla buradan BAP’a aktarılan kısım da artmaktadır. Döner sermaye geliri düşük olan üniversitelerin aktardığı miktar ise kimi zaman yüksek geliri üniversitelerin bir tek projeye verdikleri katkı seviyesinde kalabilmektedir. Bu akademisyenler arasında önemli bir fırsat eşitsizliği oluşturmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için üniversitelerin BAP bütçelerinde

belirli oranlarla dengeleme yapılması gerekmektedir. YÖK ve Maliye Bakanlığı yetkililerinin ortak çalışmaları ile gerçekleşmesi mümkün olacak böyle bir dengeleme, projeleri nicelik bakımından olduğu gibi nitelik olarak da yükseltecektir.

Bütçe ayrıntıları dışında herhangi bir bilimsel araştırmaya başlarken yapılması gereken ön planlama, projeler için de geçerlidir. Sosyal Bilimler alanında yapılan bütün lisansüstü tezler ve araştırmalar da böyle bir ön çalışma ile başlamaktadır. Şu halde araştırmacılar yapmayı veya yaptırmayı düşündükleri bilimsel çalışma ve tezleri proje olarak sunabilme imkanına sahiptir.

Bir araştırmacı düşündüğü ama kendi başına yaptığı uzun yıllar alacak (belki de bitmeyecek) önemli bir çalışmayı projelendirip kısa süre içinde hayata geçirebilir. Bu kişisel olduğu kadar ülke ve insanlık adına da önemli katkıların sağlanması anlamına gelecektir. Ayrıca proje yapma, araştırmacıya çalışma için gerekli maddi destek yanında, akademik teşvik ve atama-yükseltmelerde önemli puanlar kazanma imkanını da verecektir.

Sonuç

Üniversiteler araştırma yapmak, bilgi üretmek ve ürettiği bilgiyi yaymakla yükümlüdür. Bilgi üretmenin yollarından biri de bilimsel araştırma projeleridir. Tüm dünyada üniversiteler arasında rekabetin en önemli göstergelerinden birisi yapılan yayınlardır. Bilimsel araştırma projeleri bir yandan sonuçlarıyla önemli bilimsel ve teknolojik gelişmelere imkan verirken, diğer yandan hem araştırmacının hem de üniversitenin yayın sayısı ve niteliğinde artışa vesile olmaktadır.

Üniversitelerde bilimsel araştırma projeleri TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı, AB gibi çeşitli iç ve dış desteklerle yürütülebildiği gibi doğrudan üniversitenin kendi bünyesinde kurulan BAP Birimleri aracılığıyla da desteklenmektedir. Diğer iç ve dış destekli projelerde olduğu gibi BAP Projelerinde de Fen ve Sağlık Bilimleri projeleri öne çıkmaktadır. Bu alanlarda araştırmacıların büyük bir gayretle, her türlü imkanı kullanarak projeler yapmaları, yeni patentler almaları, buluşlara imza atmaları ülkemiz ve insanlık adına gurur verici olup artarak devam etmelidir. Burada Sosyal Bilimler alanında da aynı gayretin gösterilmesi icap ettiği vurgulamak istenmektedir. Sosyal Bilimcilerin de üniversitelerin BAP birimleri başta olmak üzere çeşitli iç ve dış kaynaklı proje

desteklerini kullanmada atılım yapmaları beklenmektedir. İlahiyat dahil Sosyal Bilimlerin bütün alanlarında, gerek bağımsız gerekse disiplinlerarası proje seferberliği başlatılması uygun olacaktır. BAP projeleri, proje yapma kültürünün gelişmesinde bir basamak oluşturmali; zaman içinde TÜBİTAK ve AB projeleri gibi ulusal ve uluslararası projelerin hem nicelik hem nitelik olarak artırılması ile ülkeye, bilim dünyasına ve insanlığa katkı sağlanmalıdır.

Kaynakça

Altunışık, Remzi, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Ankara Üniversitesi 2014a. Fen Kapalı Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/196/2014/08/2000-2011-fen-kapali-projeler.pdf> (16.10.2017)

Ankara Üniversitesi 2014b. Sağlık Kapalı Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/196/2014/08/2000-2011-saglik-kapali-projeler.pdf> (15.10.2017)

Ankara Üniversitesi 2015c. Sosyal Kapalı Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/196/2014/08/2000-2011-sosyal-kapali-projeler1.pdf> (14.10.2017)

Ankara Üniversitesi Devam Eden BAP Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/196/2014/09/07.11.2017-TAR%C4%B0H%C4%B0-%C4%B0T%C4%B0BAR%C4%B0-%C4%B0LE-DEVAM-EDEN-BAP-PROJELER%C4%B0.pdf> (08.11.2017)

Ankara Üniversitesi Tamamlanan BAP Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/196/2014/09/07.11.2017-TAR%C4%B0H%C4%B0-%C4%B0T%C4%B0BAR%C4%B0-%C4%B0LE-TAMAMLANAN-BAP-PROJELER%C4%B0.pdf> (08.11.2017)

Balcı, Ali (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem Akademi.

Bartın Üniversitesi Projeler. Erişim adresi:

<http://bap.bartın.edu.tr/handler/DosyaHandler.ashx?Dosyald=21209>
(09.11.2017)

Bülent Ecevit Üniversitesi Devam Eden Projeler. Erişim adresi:

http://bap.beun.edu.tr/devam_eden_bap_projeleri.aspx?tur=1 (25.10.2017)

Bülent Ecevit Üniversitesi Tamamlanan Projeler. Erişim adresi:

http://bap.beun.edu.tr/tamamlanan_bap_projeleri.aspx?tur=1 (25.10.2017)

Erdem, Ali Rıza (2013). "Bilgi Toplumunda Üniversitenin Değişen Roller ve Görevleri". Yükseköğretim Dergisi. C.3, S.2:109-120.

Fırat Üniversitesi İstatistikler. Erişim adresi:

<http://bap.firat.edu.tr/index.php?act=guest&act2=istatistikler&page=2&>
(24.10.2017)

Graz Deklarasyonu 2003. Erişim adresi:

<http://www.yok.gov.tr/ar/web/uluslararası-iliskiler/graz-bildirgesi>
(06.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2007 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (15.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2008 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (15.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2009 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (15.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2010 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (22.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2011 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/>(22.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2012 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/>(22.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2013 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/>(21.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2014 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (21.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2015 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
<http://bapko.marmara.edu.tr/idari/faaliyet-raporlari/> (21.10.2017)

Marmara Üniversitesi 2016 yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi:
http://dosya.marmara.edu.tr/bapko/2016_Faaliyet_raporu.pdf
(20.10.2017)

Sayım, Ferhat (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Tez Yazım Yöntemleri.
Ankara: Seçkin.

Resmî Gazete 06.11.1981, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17506.pdf> (14.11.2017)

Resmî Gazete 19.08.1983, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18140.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18140.pdf> (14.11.2017)

Resmî Gazete 20.05.1984, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18406.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18406.pdf> (15.11.2017)

Resmî Gazete 03.07.2001, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010703.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010703.htm> (15.11.2017)

Resmî Gazete 10.04.2002, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/04/20020410.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/04/20020410.htm> (12.11.2017)

Resmî Gazete 03.04.2003, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/04/20030403m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/04/20030403m1.htm> (13.11.2017)

Resmî Gazete 10.01.2010, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130.htm> (11.11.2017)

Resmî Gazete 03.03.2011, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303.htm> (11.11.2017)

Resmî Gazete 10.04.2016, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160410.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160410.htm> (10.11.2017)

Resmî Gazete 26.11.2016, Erişim Adresi:

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161126.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161126.htm> (11.11.2017)

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik.

Erişim adresi:

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.23065&Mevzuatlis->

[ki=0&sourceXmlSearch=Bilimsel%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rma](http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.23065&Mevzuatlis-ki=0&sourceXmlSearch=Bilimsel%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rma)

(19.10.2017).

BAP Projects in Social Sciences in Terms of Quantity: The Sample of Theology Faculties

Citation / ©Ünal, A. (2017). BAP Projects in Social Sciences in Terms of Quantity: The Sample of Theology Faculties, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity*, 17 (2), 303-320.

Abstract- *Scientific research is one of the most important tasks of universities. It is possible to do these researches in various ways. Scientific research projects are also a form of this. However, in accordance with the positivist science approach, science projects are primarily considered as scientific projects. Whenas, in accordance with the interpretive science approach, it is possible to make scientific projects in the field of Social Sciences as well as in Science. At universities, scientific research projects can be done directly with the support of BAP Units of Universities, as well as the projects that can be done with the contribution of various institutions such as TÜBİTAK and the Ministry of Development. However, fewer projects are being prepared in Social Sciences than in Science. Probably one of the reasons for this is the lack of experience of social scientists on project preparation. In this study, BAP projects prepared at universities were examined quantitatively and information about the process from the preparation to the conclusion of a BAP Project was given. Thus, it is aimed to draw attention to the issue and contribute to delivering more projects in social sciences (especially in the field of theology).*

Keywords- *Scientific research project, BAP, Social Sciences, university*